

ÇOCUK EDEBİYATINDA TOPLUMSAL CİNSİYETSİZ KARAKTERLER: BİR ARAŞTIRMA ÖRNEĞİ *

Erkan ÇER**

ÖZ

Bu çalışma, "Balina ile Mandalina" yapıtında yer alan toplumsal cinsiyetsiz karakterlerin hangi roller içinde betimlendiğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Böylelikle, bu kitapta yer alan karakterlerin duygu, düşünce ve davranışlarının tektipleştirilmiş/basmakalıp cinsiyetçi bir anlayış içinde yansıtılıp yansıtılmadığı belirlenecektir. Bu amaç doğrultusunda, bu araştırmada, nitel bir araştırma deseni kullanılarak toplumsal cinsiyetsiz karakterlerin sunulmuş biçimi incelenmiştir. Doküman incelemesi yöntemi kullanılan bu çalışmanın veri kaynağını, Fazıl Hüzni Dağlarca'nın "Balina ile Mandalina" adlı yapıtı oluşturmaktadır. Araştırmaya konu olan verilere ise, içerik çözümlemesi türlerinden sıklık çözümlemesi tekniği uygulanmıştır. Bu bakımdan veriler, bilgisayar ortamına aktarılmış ve QDA Miner 4 programı aracılığıyla yapıtta yer alan toplumsal cinsiyetsiz karakterlerin hangi roller içinde oldukları ortaya çıkarılmıştır. Bu çalışma sonucunda ise, balina karakterinin en fazla 15 (%19.65) oranında "duygusal", 11 (%14.41) oranında "araştıran ve sorgulayan", 10 (%13.1) oranında "mutlu"; mandalina karakterinin ise, en fazla 14 (%19.6) oranında "duygusal", 10 (%14) oranında "araştıran ve sorgulayan", 8 (%11.2) oranında "düşsel", 8 (%11.2) oranında "mutlu" olarak yansıtıldığı görülmüştür. Bu durum, yapıtta yer alan toplumsal cinsiyetsiz karakterlerin kadın ve erkek rollerine ilişkin olarak herhangi bir tektipleştirilmiş/basmakalıp cinsiyetçi anlayışı yansıtmadığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: çocuk edebiyatı, toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyetsiz karakterler, Balina ile Mandalina

GENDER-NEUTRAL CHARACTERS IN CHILDREN'S LITERATURE: A SURVEY SAMPLE

ABSTRACT

This study aims to reveal in what roles the gender-neutral characters in the work "The Whale and the Tangerine" were defined. Thus, whether the emotions, ideas and behaviors of these characters in the book were stereotyped and reflected in a sexist approach or not will be determined.

* Bu araştırma, İstanbul Üniversitesi'nde Çağdaş Drama Derneği tarafından düzenlenen, "26. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Kongresinde" bildiri olarak sunulmuştur. İstanbul: 9-11 Mart 2016.

** Yrd. Doç. Dr., Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Amasya-Türkiye, erkan.cer@amasya.edu.tr

Accordingly, a qualitative research design was used and the way the gender-neutral characters were presented was examined. Fazıl Hüsnü Dağlarca's work provides the data source of this study in which document analysis method was used. The data collected were analyzed through the frequency analysis which is a type of content analysis. Therefore, the data were transferred into computer and what roles the gender-neutral characters in the work had was found via QDA Miner 4 program. As a result of this study, the character "whale" was found to be emotional by a 15 (19,65%) ratio, researching and questioning by a 11 (14,41%) ratio, happy by a 10 (13,1%) at most; and the character "tangerine" was found to be emotional by a 14 (19,6%) ratio, researching and questioning by a 10 (14%) ratio, imaginative by an 8 (11,2%) ratio and happy by an 8 (11,2%) ratio at most. This situation meant that the gender-neutral characters in the book reflected no stereotyped sexist conception of male and female roles.

Keywords: children's literature, gender, gender-neutral characters, *The Whale and the Tangerine*

1. GİRİŞ

Çocuk edebiyatında karakter, sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönünden geliştirdiği, gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı ile biçimlendirdiği bir kişiliktir (Sever, 2008, s. 76). Bu kişilik, çocuğa başkasının gözünden yaşamı duyumsamasına olanak sağlayarak onun kendini ve başkasını anlamasına ve sosyalleşmesine katkıda bulunur (Ural, 2013, s. 45). Bu bakımdan, sanatçı tarafından iyi yapılandırılmış bir karakterin inanç, tutum, duygu ve düşüncelerinin yorumlamaya açık olması (Giorgis, Johnson, Colbert, Conner, King, Kulesza ve Kulesza, 2000, s. 518), eylem, davranış ve düşüncelerinin çocuğu yönlendirmek yerine ona seçenekler sunması (Sarland, 2005, s. 37), çocuğu basmakalıp toplumsal cinsiyetçi rollerle biçimlendirmemesi (Kortenhaus ve Demarest, 1993, s. 220), çocuğun cinsiyetlerin özelliklerine yönelik seçimlerini hızlandırmaması (Sawyer, 2012, s. 78) ve toplumsal değerlerin aktarılmasında çocuğu etkileyebilecek bir araç olarak kullanılmaması gerekir. Çünkü karakterin, inanç ve düşünceleri ile cinsiyetlere yönelik davranış ve tutumları toplumsallaşma sürecinde çocuğu etkileyebilir (Nikolojeva, 2005, s. 148).

Her kültürde çocuklar, toplumsallaşma sürecinin bir parçası olarak cinsiyetlere yönelik belli eylem ve davranışlara uyum sağlamayı öğrenirler (O'Sullivan, 2004, s. 640). Bu durum, çocuğun benlik imgesini, akranlarla iletişimini, yetişkinlere nasıl davranması

gerektiğini, seçimlerini, beklentilerini ve cinsiyetlere yönelik yaşam algısını etkileyebilir (Kortenhaus ve Demarest, 1993). Çocuk kitapları da kültürün taşıyıcılığını yaptığına göre (Clark ve Higonnet, 1999), bu kitaplar aracılığıyla çocuklar, toplumsallaşma sürecinde bu tür genel geçer değerleri duyumsayabilir. Özellikle çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin çocukların kendilerini özdeşleştirdikleri kişiler olması (Anderson, 2013; Çer, 2016a; Çılgın, 2007; Dilidüzgün, 2004; Güleç ve Geçgel, 2006; Gülieryüz, 2013; Hearne ve Stevenson, 2000; Lukens, Smith ve Coffel, 2013; Nas, 2004; Oktay, 1994; Russell, 2009; Sawyer, 2012; Sever, 2008, 2013; Shelby, 2004; Şirin, 2007; Yalçın ve Aytaş, 2005), kitaplarda yansıtılan tektipleştirilmiş/basmakalıp rollerin benimsenmesini kolaylaştırabilir. Çünkü çocuk, özdeşim kurduğu karakterler aracılığıyla, insan ve toplum yaşamını belirleyen kural ve değerleri tanıma ve anlama bilinci isteğindedir (Sever, 2008, s. 77). Bu yönüyle, çocuğun özdeşim kurduğu karakterlerin onun kişilik ve toplumsal gelişimine katkı sağlayacak çağdaş yaşama uygun olan nitelikleri bünyesinde taşıması gerekir.

Ödüllü çocuk kitaplarında yer alan karakterler üzerinde yapılan araştırmalar incelendiğinde, karakterlerin basmakalıp roller içinde sunulduğu görülmüştür. Kortenhaus ve Demarest (1993) tarafından 1940 ile 1980 yılları arasında Caldecott madalyası almış 25 kitap ile ödül almayan 125 kitap üzerinde yapılan araştırmada, erkek karakterlerin özgür ve etkin; kadın karakterlerin ise edilgen ve bağımlı rollerde sunulduğu görülmüştür. Weitzman, Eifler, Hokada ve Ross (1972) tarafından 1967-1971 yıllarında Caldecott Madalyası almış 53 çocuk kitabı üzerinde yapılan araştırmada, kadın karakterlerin erkeklere oranla başlıklarda, görsellerde ve başkahraman olarak görünmeyecek düzeyde belirsiz bir biçimde betimlendiği belirlenmiştir. Turner-Bowker (1996) tarafından 1984-1994 yılları arasında Caldecott madalyası almış 30 çocuk kitabı üzerinde yapılan araştırmada, erkek karakterler kadın karakterlere göre daha güçlü ve etkin sunulmuştur. Hamilton, Anderson, Broaddus ve Young (2006) tarafından 1995-2001 yılları arasında Caldecott madalyası almış 30 kitap üzerinde yapılan araştırmada, kadın karakterlerin daha çok kapalı yerlerde; erkek karakterlerin ise, açık yerlerde gösterildiği belirlenmiştir. 1938-2011 yıllarında Caldecott Madalyası almış kitaplar yeniden incelendiğinde ise, kadın karakterlerin genellikle edilgen, eylemsiz, duygusal, bağımlı, itaatkar, taklit eden ve anaç;

erkek karakterlerin başarılı, etkin, güçlü ve özgür olarak sunulduğu saptanmıştır (Crisp ve Hiller, 2011). Bu saptamalar, ödül almayan çocuk kitaplarında da kendini göstermektedir. 13 çocuk kitabında yer alan 93 öykü üzerinde yapılan bir çalışmada, erkek karakterler sertüvensever, girişken, iddialı, yarışmacı, kararlı, risk alan, kendine güvenen olarak; kadın karakterler ise, duygusal, edilgen, hassas, anlayışlı ve şefkatli olarak betimlenmiştir (Evans ve Davies, 2000). Bununla birlikte, 100 Temel Eser'de yer alan öykü ve romanlar üzerinde yapılan araştırmaların sonuçlarına göre, kadınlar, bu yapıtlarda şiddete maruz kalan, çamaşır-bulaşık yıkayan, yemek pişiren, örgü ören, evde oturan, çalışma yaşamında fazlaca görülmeyen, kitap ve gazete gibi kitle iletişim araçlarından yararlanmayan, daha çok cinsel bir nesne olarak kabul edilen cinsiyet olarak sunulmuştur (Çer, 2015). Daha yalın bir söyleyişle, birçok çalışma, kadın karakterlerin daha çok evde, devinimsiz, önemsiz, belirsiz, edilgen, aile ile ilgili, sınırlandırılmış ve değersiz rollerle ilişkilendirilmiş olduğunu göstermektedir (Allen, Allen ve Sigler, 1993; Clark, Guilman, Saucier ve Tavarez, 2003; Crabb ve Bielawski, 1994; Hamilton vd., 2006; Kolbe ve Voie, 1981; Kortenhaus ve Demarest, 1993; McDonald, 1989; Oskamp, Kaufman ve Wolterbeek, 1996; Tepper ve Cassidy, 1999; Williams, Vernon, Williams ve Malecha, 1987). Bütün bu sonuçlar, kadın ve erkeğin toplum içinde rollerinin değişmesine karşın (Giddens, 1991; Lotz, 2006; Kağıtçıbaşı, 2012), çocuk kitaplarında tektipleştirilmiş/basmakalıp toplumsal cinsiyetçi rollere ilişkin direncin daha kırılmadığını göstermektedir.

Bu çalışma, Fazıl Hüznü Dağlarca'nın "Balina ile Mandalina" adlı yapıtında yer alan toplumsal cinsiyetsiz karakterlerin hangi roller içinde betimlendiğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu durum, hem çocuk kitapları hem de çocuğun üzerinde etkileri bakımından toplumsal cinsiyetsiz karakterlerin önemini ortaya çıkartabilir.

1.1. Çocuk Edebiyatında Karakter ve Toplumsal Cinsiyetsiz Karakterler

Çocuk kitaplarındaki karakterlerin, çocuğun kitapla etkileşimini geliştirmesinde ve okuma kültürü sürecinde yer almasında önemli sorumlulukları vardır (Lukens vd., 2013; Sever, 2008). Çünkü karakterler, çocuğun kendisini kurgunun bir parçası olarak düşünmesini sağlar (Çer, 2016b). Bunun yanında karakterlerin,

çocuğun dış gücüyle ulaşabileceği olağanüstü, sıra dışı ve ilginç özelliklerle sunulması, çocuğu daha çok kitaba çeker (Ahrens, 2011, s. 77). Başka bir söyleyişle, çocuğun karakterle kurduğu etkileşim, onun yeni düşsel arkadaşlar edinmesine katkı sağlar. Çocuk, kendi gibi duyan, düşünen ve hareket eden ya da etmek isteyen başka çocukların da olduğunu ya da olabileceğini anlar (Sever, 2008). Aynı zamanda çocuk, karakterler aracılığıyla, insanların başından geçebilecek olayları tanır. Sorunlar karşısında takınacağı tavır ya da geliştirebileceği davranışlara ilişkin ipuçları edinir (Çılgın, 2007; Güleriyüz, 2013; Nas, 2004; Yalçın ve Aytaş, 2005). Oysa karakterlerin tektipleştirilmiş/basmakalıp toplumsal cinsiyetçi rollerle yansıtılması, çocuğun benlik gelişimini olumsuz etkileyebilir (Narahara, 1998), onun cinsiyet algısını kalıplaştırabilir (Fitzpatrick ve McPherson, 2009), kadını geleneksel bir biçimde ikincil bir konuma düşürebilir (Gooden ve Gooden, 2001) ve çocuğun kendi cinsiyetine yönelik davranışlarını basmakalıp bir anlayışla duyumsamasına neden olabilir (Henneberg, 2010). Bu bakımdan, karakterlerin ya kadın ve erkeği basmakalıp rollerin dışında eşit bir anlayışla ya da toplumsal cinsiyetsiz bir biçimde oluşturulması gerekir.

Çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyetsiz karakterler, toplum ve kültür tarafından tektipleştirilmiş/basmakalıp rollerde sunulan karakterlerin bu rollerden sıyrılarak yansıtılmasına olanak tanıyabilir. Bu durum, çocuk okurun, karakterin karşılaştığı sorunlara yönelik uygun çözüm yollarını, iletişim ve etkileşimini toplumsal cinsiyetle ilişkilendirmeden sezinlemesine katkı sağlayabilir. Çocuk edebiyatı alanında, karakter ile toplumsal cinsiyet özellikleriyle ilgili araştırmalara göz atıldığında (Crabb ve Bielawski, 1994; Gooden ve Gooden, 2001; Kortenhaus ve Demarest, 1993; Oskamp vd., 1996; Poarch ve Monk-Turner, 2001; Sheldon, 2004), bu araştırmalarda genel olarak kadın karakterlerin aşağılanırken erkek karakterlerin yüceltildiği görülecektir. Bu durum, aynı zamanda, ataerkil toplumsal cinsiyetçi yapının güçlendirilip meşrulaştırıldığı da ortaya koymaktadır (McCabe, Fairchild, Grauerholz, Pescosolido ve Tope, 2011). Bu bakımdan, çocuk edebiyatı alanında, toplumsal cinsiyetsiz öğrenme olanaklarının artırılması gerekmektedir (Collins, Ingoldsby ve Dellman, 1984).

Çocuk kitapları, erken dönemde sosyalleşmenin ve kimlik oluşturmamın önemli bir parçası olduğuna göre kadın ve erkek

karakterlerin tektipleştirilmiş/basmakalıp bir biçimde betimlenmesi, çocuk okurun tutum ve davranışlarını etkileyebilir (Anderson ve Hamilton, 2005).Çünkü kurgu içerisinde tektipleştirilmiş/basmakalıp rollerde olan karakterler, çocuğun toplumsal cinsiyet ile ilgili algılarını olumsuz yönde arttırırken; eşit bir biçimde sunulan karakterler ile toplumsal cinsiyetsiz karakterler çocuğun tektipleştirilmesine olanak tanımazabilir (Scott, 1986). Bununla birlikte, çocuk kitaplarına yansıtılan toplumsal cinsiyetsiz karakterler, çocuğun kendi cinsiyetine yönelik rolleri basmakalıp bir biçimde öğrenmesi yerine karakterin sunduğu duygu, düşünce ve davranışları belli bir cinsiyetin baskın rolleri gibi sezinlememesini sağlayabilir. Böylelikle çocuk ile karakter arasındaki ilişki toplumsal cinsiyet boyutundan çıkarak çocuğun duygu ve düşünce dünyasıyla karakterin kurgu içerisinde ortaya koyduğu özellikleri sezinlemesine katkı sağlayabilir.

Çocukların üç yaşına kadar kendi kültürlerinde hüküm süren tektipleştirilmiş/basmakalıp cinsiyet rolleriyle ilgili azımsanmayacak düzeyde bilgiye sahip olmaları (Bem, 1981, 1983), bu bilgilerin, onları bilişsel yapıları ve duygusal değerlendirmeleri üzerinde etkili bir rol oynaması (Kuhn, Nash ve Brucken, 1978), çocuk kitaplarında kadın ve erkek karakterlerin, toplum tarafından yeterince değerli görülmemeyen davranış ve özelliklerle betimlenmesi (McDonald, 1989), çocuk kitaplarında, toplumsal cinsiyetsiz karakterlere olan gereksinmeyi ortaya koymaktadır. Böylelikle çocuklar, cinsiyet ayrımcılığının hiçbir türüyle karşı karşıya gelmeden karakterle özdeşim kurarak metnin iletisine ortak olabilir. Böyle bir durum, çocuğun kendi cinsiyetine ilişkin rolleri, tektipleştirilmiş/basmakalıp cinsiyet rollerinde olduğu gibi (Gooden ve Gooden, 2001; Kortenhaus ve Demarest, 1993; Oskamp vd., 1996) sürekli ve değişmeyen karakter olarak algılamasının önüne geçerek çocuğun kadına ve erkeğe yönelik cinsiyet algısını basmakalıp bir anlayıştan kurtarabilir. Bununla birlikte, bu karakterler aracılığıyla, çocuğun karakterle özdeşim kurması, onun davranışlarını duyumsaması, görsel metni incelemesi, görsel metinde yer alan karakterlerin giysilerine ve renklendirmelere dikkat etmesi, çocuğun kendi cinsiyetine yönelik tektipleştirilmiş/basmakalıp davranış kalıplarını duyumsamamasına olanak sağlayabilir.

2. YÖNTEM

2.1. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada nitel bir yöntem olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin çözümlenmesini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bununla birlikte, araştırmanın amacına yönelik kaynaklara ulaşmada ve elde edilecek verilerin belirlenmesinde kullanılır (Çepni, 2007; Flick, 2009). Bu yönüyle, bu çalışmada, incelenmek amacıyla Fazıl Hüsni Dağlarca'nın "*Balina ile Mandalina*" kitabı belirlenmiştir. Bu kitabın belirlenmesinin nedeni, kitapta yer alan karakterlerin toplumsal cinsiyetsiz bir biçimde yansıtılmış olmasıdır. Bu bakımdan, bu çalışmada "*Balina ve Mandalina*" karakterlerinin toplumsal cinsiyetsiz olmasına karşın bu karakterlerin kitapta hangi rollerle yansıtıldığına ortaya çıkartılması gerekmektedir. Kitabın incelenmesi sonucunda ortaya çıkan kodlamaların nesnelliğini sağlamak amacıyla, araştırmacı dışında nitel çalışmada ve doküman incelemede deneyimli olan ve çocuk edebiyatı alanında çalışmış iki öğretim üyesine kodlamalar kontrol ettirilmiştir. Araştırmacı ve öğretim üyeleri tarafından gerçekleştirilen sınıflandırma ve kodlamalar karşılaştırılarak farklı sınıflandırmalar ve kodlamalarda bir uzlaşmaya varılarak veriler son biçimine getirilmiştir.

2.1.1. Verilerin Çözümlemesi

Bu çalışmada, içerik çözümlemesi türlerinden sıklık çözümlemesi tekniği uygulanmıştır. Metin, kitap, belge vb. malzemenin belli özelliklerinin belirlenmesi amacıyla yapılan içerik çözümlemesi, nicelleştirme ölçülerini önceden geliştirerek malzemeyi belli beklentiler doğrultusunda incelemektir (Karasar, 2011). Tavşancıl ve Aslan'a (2001) göre, içerik çözümlemesi türünden sıklık çözümlemesi ile tümcelerin/birimlerin nicel olarak görünme sıklığı ortaya konur. Bu yönüyle, bu çalışmada ilk olarak, kitapta yer alan karakterler değerlendirilirken kitabın ön ve arka kapakları, önsöz yerine geçen şiirler, "*yansınanlar*" ve "*kalan*" bölümlerinde yer alan şiirler incelemeye alınmamıştır. Çünkü bu bölümlerde karakterlerin birbirleriyle ilişkilerine yönelik veriler bulunmamaktadır. İkinci olarak, karakterlerin toplumsal cinsiyetsiz olmalarından dolayı alanyazında bulunan kadın ve erkeğe yönelik tektipleştirilmiş/basmakalıp toplumsal cinsiyetçi rolleri yansıtan izlekler (Macionis, 2015) kullanılmamıştır. Araştırmacı, karakterlerin

çatışma durumlarını (karakterlerin kendisiyle, insanla, doğayla, nesneyle ve varlıklarla girdiği ilişki) birim olarak belirleyerek karakterlerin kurgu içerisinde geçen olaylara yönelik yansıttığı duygu, düşünce ve davranışlarına göre izlekleri kendisi oluşturmuştur. Son olarak ise, bu çalışma ile ilgili yapılan bütün sıklıklara ve yüzdeleri yönelik kodlamalar QDA Miner 4'e girilerek gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

Tablo 1'de, Balina ve Mandalina karakterlerinin yansıttıkları rollere ilişkin izleklerin sıklıkları ve yüzdeleri gösterilmektedir.

Tablo 1

Balina ve Mandalina Karakterlerinin Yansıttıkları Rollere İlişkin İzlekler

İzlekler	Balina Karakteri		Mandalina Karakteri	
	f	%	f	%
İçten	7	9.2	8	11.2
Cesur	2	2.6	5	7
Paylaşımıcı	3	3.9	5	7
Duygusal	15	19.7	14	19.6
Güçlü	3	3.9	5	7
Kendinden Emin	3	3.9	4	5.6
Utangaç	2	2.6	1	1.4
Başarılı	3	3.9	5	7
Etkin	3	3.9	5	7
Özgür	4	5.2	6	8.4
İşbirlikçi	5	6.6	5	7
Anlayışlı	5	6.6	6	8.4
Mantıklı	4	5.2	2	2.8
Çözümleyici	9	11.8	6	8.4
Sezgisel	9	11.8	4	5.6
Zeki	2	2.6	2	2.8
Alçakgönüllü	2	2.6	2	2.8
İletişime açık	5	6.6	6	8.4
Düşsel	9	11.8	8	11.2
Araştıran ve Sorgulayan	11	14.4	10	14
Heyecanlı	8	10.4	7	9.8
Mutlu	10	13.1	8	11.2
Üzgün	5	6.6	4	5.6
Şaşırılmış	2	2.6	2	2.8

Toplam	131	100	140	100
--------	-----	-----	-----	-----

Tablo 1'de, Balina ve Mandalina karakterlerinin yansıtmış oldukları izlekler incelendiğinde, balina karakterinin en fazla 15 (%19.65) oranında "*duygusal*", 11 (%14.41) oranında "*araştıran ve sorgulayan*", 10 (%13.1) oranında "*mutlu*"; mandalina karakterinin ise, en fazla 14 (%19.6) oranında "*duygusal*", 10 (%14) oranında "*araştıran ve sorgulayan*", 8 (%11.2) oranında "*düşsel*", 8 (%11.2) oranında "*mutlu*" olarak yansıtıldığı saptanmıştır. Bununla birlikte, karakterlerin diğer cinsiyet özelliklerine bakıldığında, balina karakterinin en fazla 7(%9.2) oranında "*içten*", 9 (11.8) oranında "*çözümleyici*", 9 (11.8) oranında "*sezgisel*", 8 (%10.4) oranında "*heyecanlı*"; mandalina karakterinin ise, 8 (%11.2) oranında "*içten*", 7 (%9.8) oranında "*heyecanlı*", 6 (%8.4) oranında "*özgür*", 6 (%8.4) oranında "*anlayışlı*", 6 (%8.4) oranında "*iletişime açık*" bir biçimde ön plana çıkartıldığı görülmektedir. Bu durum, yapıtta yer alan toplumsal cinsiyetsiz karakterlerin kadın ve erkeğe toplum tarafından yüklenen tektipleştirilmiş/basmakalıp rolleri yansıtmadığını ortaya koymaktadır. Yani, kurgu içerisinde çatışma ve gerilim durumlarına göre değişim ve dönüşüm yaşayan karakterlerin cinsiyet özellikleri yansıtılırken tektipleştirilmiş/basmakalıp bir anlayış yeğlenmemiştir. Burada vurgulanan, salt karakter ve onun kurgu içerisinde yer alan olaylara yönelik çatışma durumlarına göre değişen duygusal ve düşünsel nitelikleridir.

Yapıtta yer alan balina karakterinin duygusal olarak yansıtılmasına yönelik örnekler aşağıda verilmiştir:

Vurdu kuyruğunu
Sıcak mavi dalgalara
Ardına bakmadan artık
Tam yarısı sevinçti yüreğinin
Tam yarısı acı
İkincisinden utanıyordu ya
Tam yarısı sevinçti yüreğinin
Tam yarısı acı
İri gövdesini sürdürdü bitkin
İçî karmakarışık (s. 57)

Süzüldü Balina
İri ayaklarıyla süzüldü

*Denizler ejderi
Bir yanı mutlu bir yanı üzgün
Yemyeşil ağaçlara, süzüldü
Kıyıya yaklaştı daha biraz
Sanki incecik bir yel
Göğsü sürünürcesine altındaki toprağa
Bıraktı önüne Mandalinasını
Bir kez daha kokladı:
Yok yok, kokusunu duyamıyor,
Bir kez daha baktı.
Arkadaşlığı uçsuz bucaksız.
Baktı, baktı, baktı (s. 55)*

Yapıtta yer alan balina karakterinin araştıran ve sorgulayan olarak yansıtılmasına yönelik örnekler aşağıda verilmiştir:

*Sarı kardeş,
Düşündüm uykun sürerken
Buralar sana göre değil
Ayrılmak istemem ya
Ülkesine götüreceğim Mandalinamı
Üşümen bitsin diye
Sevdiklerine ulaşasın diye
Senin mutluluğunu
Senden çok seviyorum diye
İster misin?
Akdeniz sıcaktı
Nerde serin buzulları onun
Masmaviydi Akdeniz
Nerde uçsuz bucaksız aklığı onun
Akdeniz dardı
Nerde özgür dalgaları onun
Kalabalıktı Akdeniz
Nerde ıssız doğası onun (s. 58)*

Yapıtta yer alan balina karakterinin mutlu olarak yansıtılmasına yönelik örnekler aşağıda verilmiştir:

*Sen iste
Hemen yola çıkacağız şimdi.
Yüzüne yapraklarını değıdireceğiz
Senin düş dediğın
Er geç (s. 50)*

İyi ettin sarı kardeş

*İnan ki sen beni ısıttın
Buzullar boyu
Öyle bir sarılığın var ki
Ben değil inan, ben değil yalnız
Kuzey dalgaları bile ısınmıştır (s. 34)*

Yapıtta yer alan mandalina karakterinin duygusal olarak yansıtılmasına yönelik örnekler aşağıda verilmiştir:

*Aldı bir dalga beni sırtına
Derisi kabuğuma değerken
Bir ısı duydum ilk.
Masallar gibi uzaklarda
Olsun
Bir ısı duydum ilk (s. 22)*

*Öteki dalga değdirdi beni
Sırtına bir daha
Derisi sarılığımı yalarken
Titredi ta içimden bir ışık
Antalya'yı anımsadım
birdenbire
Taa güneşi (s. 23)*

Yapıtta yer alan mandalina karakterinin araştıran ve sorgulayan olarak yansıtılmasına yönelik örnekler aşağıda verilmiştir:

*Dilim tutuldu
Akarken üstümden dalgalar
Denizi kaplamış dev birinden
Nasıl çıkardı ki
Bu uyumuş
Bu ipek
Sevgi ışığı? (s. 25)*

*Sorabilir miyim efendim
Nasıl yüzersiniz
Bu korkunç denizde çabucak
Elleriniz yokken?
Nasıl gidersiniz istediğiniz yere
Gemilerin var
Sizin dümeniniz yokken? (s. 30)*

Yapıtta yer alan mandalina karakterinin düşsel olarak yansıtılmasına yönelik örnekler aşağıda verilmiştir:

Ağustosta göl gibi, Balina'nın
Ağzı
Anne ağaca benziyor
Ağzı
Dal ablama benziyor
Ağzı
Karanlık ya gece karanlığı değil
Ağzı
Beni yemiyor
Isıtıyor beni ne güzel
Ağzı (s. 33)

Olmuştuk
Sanki üç kişi olmuştuk
Gökbalina bir ben iki
Köpükler üç
Kuşları geçiyorduk gülümseyerek
Yüksele alçala biz
Gökbalina bir ben iki
Köpükler üç
Bulutlara varıyorduk
Uçuyorduk yıldızlara
İçimiz umut dolu
Gökbalina bir, ben iki
Köpükler üç (s. 53)

Yapıtta yer alan mandalina karakterinin mutlu olarak yansıtılmasına yönelik örnekler aşağıda verilmiştir:

Ne söylüyorsunuz efendim
Sevinçten çıldırtacak mısınız beni?
Masallarda bile olamaz ki bu
Yoksa düş mü görmekteyim
Uykuda mıyım yemyeşil? (s. 49)

Dalğanın biri
Atıyor beni öbür yana
Balina'nın üzerinden
Öteki dalga ŞA ŞA ŞARP
Getiriyor bu yana
Derisi bana değerken
Nedense seviniyorum (s. 27)

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk edebiyatı yapıtlarında yer alan karakterler, toplumun ve kültürün kadına ve erkeğe sunduğu basmakalıp rollerin taşıyıcılığını yapmamalıdır. Çünkü çocuk okurun karakterlerle kurduğu iletişim ve etkileşim, onun kadına ve erkeğe yönelik bakış açısını, gelecekteki cinsiyet algısını, cinsiyetleri belli değer ve nesnelere ilişkilendirmesini ve insanı alımlayış biçimini etkileyebilir. Bu bakımdan, farklı düzeylere yönelik çocuk kitaplarındaki karakterlerin kadını ve erkeği eşit bir anlayış içinde sunacak bir biçimde oluşturulması gerekir. Bunun yanında, yapıtlar, çocukların kendi cinsel kimlikleri içinde kişiliklerini geliştirmelerine olanak sağlayacak kurgusal özellikler taşımalıdır (Sever, 2013). Oysa oluşturulan karakterlerin öğretme ve belletme temelli olarak ataerkil kültürün öncelendiği değerlerle cinsiyet ayrımcılığına gitmesi (Clark vd., 2003; Crisp ve Hiller, 2011; Evans ve Davies, 2000; Hamilton vd., 2006; Mills, Pankake ve Schall, 2010), çocuk okurun toplumsal rollerini sezinlerken kadın ve erkeği eşit bir anlayışla sezinlememesine neden olabilir. Bu durum, çocuğun toplum ve kültür tarafından biçimlendirilmek istenen bir nesne olduğunu da ortaya çıkartabilir. Çünkü her toplum ve kültür kendi öğretileri doğrultusunda çocuğu biçimlendirmek ister (Bem, 1981, 1983). Bu bakımdan, çocuk edebiyatında, kadını ve erkeği eşit bir anlayış içinde yansıtan karakterlere gereksinim vardır.

Bu kitapta yer alan cinsiyetsiz karakterler, kadın ve erkek rollerine ilişkin olarak herhangi bir tektipleştirilmiş/basmakalıp anlayışı yansıtmadan betimlenmiştir. Balina karakterinin en fazla 15 (% 19.65) oranında "*duygusal*", 11 (% 14.41) oranında "*araştıran ve sorgulayan*", 10 (% 13.1) oranında "*mutlu*"; mandalina karakterinin ise, en fazla 14 (% 19.6) oranında "*duygusal*", 10 (% 14) oranında "*araştıran ve sorgulayan*", 8 (% 11.2) oranında "*düşsel*", 8 (% 11.2) oranında "*mutlu*" olarak yansıtılması, karakterlerin tektipleştirilmiş/basmakalıp rollerden soyutlanarak betimlendiğini ortaya koymaktadır. Daha açık bir söyleyişle, yapıtta ne "*duygusal ve alçakgönüllü*" rolleri kadın karakterle ne de "*araştıran ve sorgulayan*" rolleri erkek karakterle ilişkilendirilmiştir. Karakterlerin bu tür bir anlayışla yansıtılması, Macionis'in (2015) daha önceden belirlediği kadına ve erkeğe yönelik tektipleştirilmiş/basmakalıp toplumsal cinsiyetçi rollerle sunulmadığını ortaya koymaktadır. Çünkü her iki karakterin de bu biçimde yansıtılması, kadının "alçakgönüllü, bağımlı,

duygusal, zeki olmayan, anlayışlı, sezgisel, güçsüz, utangaç, korkak, memnun, edilgen, işbirlikçi, hassas, cinsel nesne, fiziksel görünüm olarak çekici"; erkeğin ise, "baskın, zeki, kendinden emin, hırslı, yarışmacı, bağımsız, cinsel olarak istekli, mantıklı, çözümleyici, etkin, duygusuz, başarılı, cesur" olarak gösterilmesinin önüne geçmiştir. Bu durum, çocuk okurun cinsiyetlere yönelik algısının toplum tarafından onanmış rollerle biçimlendirilmesini engelleyebileceği gibi cinsiyetlerin dondurularak kalıp bir biçime getirilmesini de sınırlandırabilir. Çünkü toplumsal cinsiyetsiz karakterlerle çocuk, kadına ve erkeğe yüklenen geleneksel rolleri sezinlemeyebilir. Balina ve Mandalina karakterlerinin yaşadıkları duygu durumları, sezinlettikleri düşünceler, gösterdikleri davranışlar ya da bir olayın çözümüne ilişkin aldığı tutumlar, çocuk okurun belleğinde tektipleştirilmiş/basmakalıp rollerden sıyrılarak yer edinebilir. Böylelikle, çocuk okur, kadın ve erkek cinsiyetine yönelik rolleri, geleneksel rollerle ilişkilendirmeden duyumsayabilir.

Balina ve Mandalina karakterlerinin girdiği diğer rollere bakıldığında, balina karakterinin en fazla 7 (%9.2) oranında "içten", 9 (%11.8) oranında "çözümleyici", 9 (%11.8) oranında "sezgisel", 8 (%10.4) oranında "heyecanlı"; mandalina karakterinin ise, 8 (%11.2) oranında "içten", 7 (%9.8) oranında "heyecanlı", 6 (%8.4) oranında "özgür", 6 (%8.4) oranında "anlayışlı", 6 (%8.4) oranında "iletişime açık" olduğu saptanmıştır. Bu durum, her türlü duygu durumu, düşünce ve davranışın toplumsal cinsiyetten bağımsız bir biçimde sunulabileceğini göstermektedir. Oysa karakterler üzerinden sunulan basmakalıp toplumsal cinsiyetçi roller, genel bir öğrenme çıktısı olarak çocukların davranışlarını, düşüncelerini ve duygularını sınırlandırabilir (Bem, 1981). Çünkü 1938 ile 2016 yılları arasında, ödül olarak birinci ve ikinci olan ya da farklı yaş gruplarına seslenen çocuk kitapları ile çocuklara okuma listesi biçiminde sunulan kitaplar incelendiğinde, bu kitaplarda kadının genel olarak cinsel nesne, güçsüz, edilgen, alçakgönüllü ve duygusal; erkeğin ise güçlü, cesur, baskın, etkin ve cinsel saldırgan olarak sunulması (Allen vd., 1993; Clark vd., 2003; Crabb ve Bielawski, 1994; Crisp ve Hiller, 2011; Çer, 2015; Evans ve Davies, 2000; Hamilton vd., 2006; Kolbe ve Voie, 1981; Kortenhau ve Demarest, 1993; McDonald, 1989; Oskamp vd., 1996; Tepper ve Cassidy, 1999; Turner-Bowker, 1996; Weitzman vd., 1972; Williams vd., 1987), kadın ve erkeğe yüklenen basmakalıp toplumsal cinsiyetçi rollerin yıllar içinde çok fazla esnetilemediğini

(Collins vd., 1984; Dougherty ve Engel, 1987; Nilsen, 1978; Paynter, 2011; Poarch ve Monk-Turner, 2001) ve cinsiyet eşitliğinin tam anlamıyla sağlanamadığını ortaya koymaktadır (Clark vd., 2003; Kok ve Findlay, 2006; Mills vd., 2010; Worland, 2008). Bu durum, çocukların erken dönemden başlayarak çocuk kitapları aracılığıyla basmakalıp rolleri öncelikli olarak sezinlemesine daha sonra kalıcı hâle getirmesine neden olabilir. Bu anlayışın toplumsal yaşamda kadına ve erkeğe yüklenen anlamın ayrıştırılmadan oluşturulduğu karakterlerle kırılması gerekmektedir (Sever, 2013).

Bu yapıtta, karakterler sürekli olarak mutlu, başarılı, güçlü ve mantıklı olarak da yansıtılmamıştır. Çünkü karakterler, kurgu içerisinde yaşadıkları çatışma durumlarına göre (Balina karakteri 5 (%6.6) oranında "*üzgün*", 2 (%2.62) oranında "*utangaç*", 2 (%2.62) oranında "*alçakgönüllü*" ve 5 (%6.6) oranında "*anlayışlı*"; mandalina karakteri ise, 4 (%5.6) oranında "*üzgün*", 1 (%1.4) oranında "*utangaç*", 2 (%2.8) oranında "*şaşırmış*" ve 7 (%9.8) oranında "*heyecanlı*") farklı rollerde gösterilmiştir. Bu durum, yapıtta yer alan toplumsal cinsiyetsiz karakterlerle hep olumlu roller yaratılarak "Pollyanna" oluşturulmadığını ve karakterlerin toplum tarafından sürekli onaylanan roller içinde sunulmadığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, bu durum, toplum tarafından kadına ve erkeğe yüklenen kanıksanmış rollere ilişkin olarak farkındalıkları da ortaya çıkartabilir. Bu bakımdan, toplumsal cinsiyetsiz karakterlerin yer aldığı çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuklara sunulması ve bu kitapların eğitim içinde kapsamının genişletilmesi gerekir (Collins vd., 1984).

Bu araştırmanın ilk sınırlılığı, toplumsal cinsiyetsiz karakterlerin ortaya koyduğu rollerin salt bir çocuk kitabı üzerinden gerçekleştirilmiş olmasıdır. Bu nedenle, bu araştırmanın bu tür karakterlerin yer aldığı çocuk kitaplarıyla genişletildiği başka çalışmalarla da desteklenmesi gerekmektedir. İkinci olarak, toplumsal cinsiyetsiz bir biçimde kadın ve erkek rollerine bürünmüş karakterlerin olduğu çocuk kitapları karşılaştırılarak incelenmelidir. Üçüncü olarak, bu çalışmada, toplumsal cinsiyetsiz karakterler salt yansıttıkları roller bakımından incelenmiştir. İlerleyen çalışmalarda, bu tür karakterler üzerinde farklı değişkenlere yönelik olarak araştırmaların yapılması gerekmektedir. Son olarak ise, bu çalışmada, toplumsal cinsiyetsiz karakterlerin çocuk üzerinde bıraktığı etkiler saptanmamıştır. İlerleyen çalışmalarda, toplumsal

cinsiyetsiz karakterlerin çocuğu nasıl etkilediğine yönelik çalışmalar da yapılabilir.

Sonuç olarak, bu yapıtta yer alan karakterlerin yansıttıkları rollerin toplumdaki cinsel kimliklere yönelik geleneksel yargıları desteklemediği ortaya çıkartılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak sunulabilecek öneriler ise, ilk olarak, toplumsal cinsiyetsiz karakterlerin kadın ve erkeğe ilişkin rolleri yansıtmasının ortaya çıkardığı sonuçlara yönelik deneysel araştırmaların yapılmasıdır. Böylelikle, bu tür karakterlerin kadın ve erkek üzerindeki etkileri ortaya konabilir. İkinci olarak, "100 Temel Eser" gibi okuma listelerinde, tektipleştirilmiş/basmakalıp rolleri yansıtan karakterlerin var olup olmadığı belirlenerek çocuk okur üzerindeki etkileri açığa çıkarılabilir.

5. KAYNAKÇA

- Ahrens, K. (2011). Pictures books: Where literature appreciation begins. In B. Kümmerling-Meibauer (Ed.), *Emergent literacy: Children's books from 0 to 3*. (pp. 77-91). Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Allen, A. M., & Allen, D. N., Sigler, G. (1993). Changes in sex-role stereotyping in caldecott medal award picture books 1938—1988. *Journal of Research in Childhood Education*, 7(2), 67–73.
- Anderson, D. A., & Hamilton, M. (2005). Gender role stereotyping of parents in children's picture books: The invisible father. *Sex Roles*, 52(3-4), 145–151.
- Anderson, N. A. (2013). *Elementary children's literature, infancy through age 13*. New York: Pearson Education.
- Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological Review*, 88, 354–364.
- Bem, S. L. (1983). Gender schema theory and its implications for child development: Raising gender-aschematic children in a gender-schematic society. *Signs*, 8(4), 598–616.
- Clark, B. L., & Higonnet, M. R. (1999). *Girls, boys, books, toys: Gender in children's literature and culture*. London: The Johns Hopkins University.
- Clark, R., Guilmain, J., Saucier, P. K., & Tavarez, J. (2003). Two steps forward, one step back: The presence of female characters and gender stereotyping in award-winning picture books between the 1930s and the 1960s. *Sex Roles*, 49(9-10), 439–449.
- Collins, L. J., Ingoldsby, B. B., & Dellmann, M. M. (1984). Sex-role stereotyping in children's literature: A change from the past. *Childhood Education*, 60(4), 278–285.
- Crabb, P. B., & Bielawski, D. (1994). The social representation of material culture and gender in children's books. *Sex Roles*, 30(1-2), 69–79.

- Crisp, T., & Hiller, B. (2011). "Is this a boy or a girl?" Rethinking sex-role representation in caldecott medal-winning picturebooks, 1938–2011. *Children's Literature in Education*, 42(3), 196–212.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Çer, E. (2015). One step forward and two steps back: A study of the image of woman in the 100 Basic Works of literature in Turkey. *Universal Journal of Educational Research*, 3(12), 1008-1014.
- Çer, E. (2016a). *Çocuk Edebiyatı: 0-6 Yaş Çocuk Kitaplarında Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelik*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Çer, E. (2016b). Preparing for books children from birth to six: The approach of appropriateness for the child. *Journal of Education and Practice*, 7(6), 78-99.
- Çılgın, A. S. (2007). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dağlarca, F. H. (2007). *Balina ile Mandalina*. İstanbul: YKY.
- Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Dougherty, W. H., & Engel, R. E. (1987). An 80s look for sex equality in caldecott winners and honor books. *The Reading Teacher*, 40(4), 394–398.
- Evans, L., & Davies, K. (2000). No sissy boys here: A content analysis of the representation of masculinity in elementary school reading textbooks. *Sex Roles*, 42(3-4), 255–270.
- Fitzpatrick, M. J., & McPherson, B. J. (2009). Coloring within the lines: Gender stereotypes in contemporary coloring books. *Sex Roles*, 62(1-2), 127–137.
- Flick, U. (2009). *An introduction to qualitative research*. London: SAGE.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity self and society in the late modern age*. Stanford: Stanford University.
- Giorgis, C., Johnson, N. J., Colbert, C., Conner, A., King, J., Kulesza, D., & Kulesza, D. (2000). Children's books: *Characters*. *The Reading Teacher*, 53(6), 518-527.
- Gooden, A. M., & Gooden, M. A. (2001). Gender representation in notable children's picture books: 1995–1999. *Sex Roles*, 45(1-2), 89–101.
- Güleç, H. ve Geçgel, H. Ç. (2006). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Gülyüz, H. (2013). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Edge Akademi.
- Hamilton, M. C., Anderson, D., Broaddus, M., & Young, K. (2006). Gender stereotyping and under-representation of female characters in 200 popular children's picture books: A twenty-first century update. *Sex Roles*, 55(11-12), 757–765.
- Hearne, B., & Stevenson D. (2000). *Choosing books for children: A commonsense guide*. USA: University of Illinois Press.

- Henneberg, S. (2010). Moms do badly, but grandmas do worse: The nexus of sexism and ageism in children's classics. *Journal of Aging Studies*, 24(2), 125–134.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kok, J. L., & Findlay, B. (2006). An exploration of sex-role stereotyping in Australian award-winning children's picture books. *The Australian Library Journal*, 55(3), 248–261.
- Kolbe, R., & Voie, J. C. L. (1981). Sex-role stereotyping in preschool children's picture books. *Social Psychology Quarterly*, 44(4), 369–374.
- Kortenhaus, C. M., & Demarest, J. (1993). Gender role stereotyping in children's literature: An update. *Sex Roles*, 28(3-4), 219–232.
- Kuhn, D., Nash, S. C., & Brucken, L. (1978). Sex role concepts of two- and three-year-olds. *Child Development*, 49(2), 445–451.
- Lotz, A. D. (2006). *Redesigning women: Television after the network era*. Urbana: University of Illinois.
- Lukens, R. J., Smith, J. J., & Coffel, C. M. (2013). *A critical handbook of children's literature*. New York: Pearson Education.
- Macionis, J. J. (2015). *Sociology*. Pearson Higher Ed.
- McCabe, J., Fairchild, E., Grauerholz, L., Pescosolido, B. A., & Tope, D. (2011). Gender in twentieth-century children's books patterns of disparity in titles and central characters. *Gender & Society*, 25(2), 197–226.
- McDonald, S. M. (1989). Sex bias in the representation of male and female characters in children's picture books. *The Journal of Genetic Psychology*, 150(4), 389–401.
- Mills, S. J., Pankake, A., & Schall, J. (2010). Children's books as a source of influence on gender role development: Analysis of female characters using jung's four archetypes. *Journal of Women in Educational Leadership*, 8(2), 99–117.
- Narahara, M. M. (1998). Gender stereotypes in children's picture books, Retrieved February 16, 2016 from <http://eric.ed.gov/?id=ED419248>
- Nas, R. (2004). *Örneklerle çocuk edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitapevi Yayınları.
- Nikolajeva, M. (2005). *Aesthetic approaches to children's literature: An introduction*. Oxford: The Scarecrow.
- Nilsen, A. P. (1978). Five factors contributing to the unequal treatment of females in children's picture books. *Top of the News*, 34(2), 255–259.
- Oktay, A. (1994). Çocuklara kitap seçerken nelere dikkat edilmelidir? M. R. Şirin (Yay. Haz.), 99 soruda çocuk edebiyatı içinde. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Oskamp, S., Kaufman, K., & Wolterbeek, L. A. (1996). Gender role portrayals in preschool picture books. *Journal of Social Behavior & Personality*, 11(5), 27–39.

- O'Sullivan, S. (2004). Books to live by: Using children's literature for characters education. *The Reading Teacher*, 57(7), 640-645.
- Paynter, K. (2011). *Gender stereotypes and representation of female characters in children's picture books*. (Doctoral dissertation, Liberty University, Virginia).
- Poarch, R., & Monk-Turner, E. (2001). Gender roles in children's literature: A review of non-award-winning "easy-to-read" books. *Journal of Research in Childhood Education*, 16(1), 70-76.
- Russell, D. L. (2009). *Literature for children: A short introduction*. New York: Pearson Education.
- Sarland, C. (2005). Critical tradition and ideological positioning. In Peter Hunt (Ed.), *Understanding children's literature* (pp. 30-50). New York: Routledge.
- Sawyer, W. E. (2012). *Growing up with literature*. Abbany: Wadsworth.
- Scott, K. P. (1986). Effects of sex-fair reading materials on pupils' attitudes, comprehension, and interest. *American Educational Research Journal*, 23(1), 105-116.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem.
- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Shelby, A. W. (2004). *Interpreting literature with children*. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Sheldon, J. P. (2004). Gender stereotypes in educational software for young children. *Sex Roles*, 51(7/8), 433-444.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatı kültürü: Okuma alışkanlığı ve medya sarmalı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Tepper, C. A., & Cassidy, K. W. (1999). Gender differences in emotional language in children's picture books. *Sex Roles*, 40(3-4), 265-280.
- Turner-Bowker, D. M. (1996). Gender stereotyped descriptors in children's picture books: Does "curious Jane" exist in the literature? *Sex Roles*, 35(7-8), 461-488.
- Ural, S. (2013). Okul öncesi çocuk kitaplarının tanımı. Mübeccel Gönen (Ed.), *Çocuk edebiyatı içinde* (s. 33-56). Ankara: Eğiten Kitap.
- Weitzman, L. J., Eifler, D., Hokada, E., & Ross, C. (1972). Sex-role socialization in picture books for preschool children. *American Journal of Sociology*, 77(6), 1125-1150.
- Williams, J. Allen Jr., Vernon, J., Williams, M. C., & Malecha, K. (1987). Sex role socialization in picture books: An update. *Social Science Quarterly*, 68(1), 148-156. Retrieved February 15, 2016 from <http://digitalcommons.unl.edu/sociologyfacpub/8>

- Worland, J. (2008). Girls will be girls... and so on: Treatment of gender in preschool books from 1960 through 1990. *Children and Libraries*, 6(1), 42-46.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.